

Sextum**Preceptum**

debito tpe scz gaudiū. sic i nup
 rijs. vel tēpe victorie. vel libera
 cōmis homis. vel patrie. vel ad
 uētus amici de terra lōg in qua
Secundū est. qz sit cum hone
 stis psonis de quibz non oria
 tur p̄sup cō mali. non cum lec
 catoribz. vel meretricibz. **T**er
 tiū qz fiat a psonis secularibus.
 qz moralibz mōchis. qz cleri
 cis ppter hoc qz in alijs debent
 occupari oēz choreā puto illicitā
 tam esse. **Q**uartū ē. qz honesto
 modo fiat nō gesticulacōibus
 nimis inhonestis. v̄l iordimatis
Quintū est qz cant⁹ excitās ita
 libz et musica non sint de illicitis.
 s; de moribz. v̄l de dō. de me
 lodya aut nō est curādū ut pu
 to. qz in talibz nec ē est fieri me
 lodiam leuem. q̄ aliquo aliter ex
 primat mod⁹ chorifadi. **¶** **Q**uo
 ad tertiu p̄cipale. qn chorisa
 re sit peccatum. **Q**ueritur vtz
 peccēt mōrlit choreatrices du
 cēdo choreas hmoi illicitas. si
 ue in festis. siue i p̄festis diebz.
 Rndet wilh. sup ray. **C**redo qz
 sic si hoc faciāt causa incitādi
 vel se vel alios ad libidiez. **A**ut
 si choreas ducūt de cōsuetudie
 licz hoc non faciūt corrupta in
 tendē ut dictū est. peccāt mōr
 liter. siue in diebz festiuis hoc
 faciāt. siue p̄festis. cū inspitiē
 tes adeo prouocent ad libidi
 nem. qz dicat Jero. in quadam

Capitulum**Quartum**

omeli. qz non credat viro si di
 cat se illesū euasisse a spectacul
 taliū. cum dauid exeo qz vidit
 bersabeā lauātē se ad libidmē
 puocatus sit. **S**i aut aliquis
 vel aliqua mulier raro et sine
 aliq corrupta intenōe immi
 sceat se hmōi choreis: non au
 deo dicere qz sit mōrle peccatū
Sed nec audeo cum vel eā ex
 cusaē qz assecurare a peccō mor
 tali. cū se ingerat periculo puo
 candi alios ad libidmem. **E**t
 ipō facto videatur approbare
 choreas. a exēplo suo auctori
 tatē alijs similia faciēdi p̄staē.
 hoc ille. **¶** **C**apitulum q̄rtū

Nunc de actu cōiugali
 qui fit in matrimonio
 vidēda sūt tria. **N**am
 s̄m Alexan. de hal. a thomani
 in matrimonio triplex est ge
 nere concubitus. **P**rim⁹ licit⁹
Secundus fragilis. **T**ertius i
 petuosus. **L**icit⁹ fit tripliciter
Primo causa suscipiēde prolis
 ad d̄mum cultum educāde. **E**t
 sic est in officium multiplicāde
 nature. **V̄n. i. thi. v. Volo iu
 mores nutre. filios procreare**
¶ **E**st igitur concubitus in m̄ri
 moio meioris qz virtutis act⁹.
 q̄ d̄z castitas cōiugalis. qn fit
 solū cā plis p̄creande. a religi
 ose educāde ad āpliādū cultū
 d̄mū. **E**t si tūc assunt alie debi
 te. circūstātie. est act⁹ virtutis.

capitulum
 quartum
 de actu conjugali
 qui fit in matrimonio
 videnda sunt tria
 nam alexander de halibus
 et thomani in matrimonio
 triplex est genere
 concubitus
 primus licitus
 secundus fragilis
 tertius inpetuosus
 licitus fit tripliciter
 primo causa suscipiende
 proles ad dominum cultum
 educande et sic est in
 officium multiplicande
 nature
 vñ in thi v volo iu
 mores nutre filios pro
 creare
 est igitur concubitus in
 matrimonio meioris qz
 virtutis actus
 qui dicitur castitas
 conjugalis quoniam fit
 solum causa proles
 procreande a religiose
 educande ad ampliandū
 cultū dñi
 et si tunc assunt alie
 debite circūstātie est
 actus virtutis

Sextum Preceptum

que est religio. Secundo est mei-
 torius a virtuosus actus. mri-
 moial qn alias e bn circustati
 onatus. a fit solu ca reddendi
 debitu alteri coniugu. quia tuc e
 actus iustitie q vniciqz reddit
 qd suu e. vn. i. cor. vii. **V**rozi
 vir debitu reddat **T**ercio e mei-
 torius qn alias nl illicitu inter-
 ueit. a fit solu ab vno coniugu p-
 pt vitare fornicacoem i altero.
 qua alias i eo faciliter cauere
 no possit **E**t sic e i remediū occu-
 piscetie. i. cor. vii. **V**nus quis-
 qz hcat sua vxore ac. ut si vir
 videat vxore de alio teptai. a
 adhibita diligetia suffitenti i
 cohibedo. adhuc timet de ma-
 lo fornicacois ei. a ad ea no
 petentem accedit. non p- plē.
 h tm ut ponat remediū forni-
 cacois ei. **A**ut ecouerso. si mu-
 lier videt vir in adulteriū icli-
 natu. a ab eo petit debitu ac.
 tales meretur. **S**ic etiam me-
 retur mulier modatu conatu
 portado. solu ido ne maritus
 ppter vxoris otemptu adulte-
 retur **V**n. i. **C**or. vii. mulier q
 nupta est cogitat que mudi
 fut quomodo vizo placeat **E**x-
 tra illos tres casus e peccatum
 actus coniugalis **I**nterdū petenti
 solu **I**nterdū reddenti a poscen-
 ti **I**nterdum veniale. interdum
 mortale. vtz ut p. de palu. p-
 i. iij. fit licit9 actus **Q**uarto qn

Capitulum Quartum

quis petit debitu ppter vita-
 dam fornicacoem in semetipso.
Sed qritur ppter scdm mod
Vtz vterqz coniugu teneatur
 sub pcepto alteri reddere debi-
 tum. **S**e. fm tho. **S**co. a magi-
 strz i. iij. di. xxxij. qz quilibet
 coniugu tenetur ex pcepto alte-
 ri petenti reddere coniugale debi-
 tum exceptis casib9 racōnabi-
 lib9 postea expmendis. p. p
 verba magistri dicētis: vbi p-
 us **C**ū in oibus vir prefit vxo-
 ri ut caput corpi. est ei caput
 mulieris **I**n soluendo tm debitu
 carnis pares fut **I**do apls vt
 qz pcepit i hac causa sibi mu-
 cem subici dicēs. i. cor. vii. vir
 vxori debitu reddat. similitē
 a vxor viro. qz mulier non hz
 ptatem corpi sui. h vir **S**imi-
 liter vir non habz ptatē cor-
 pi sui. h mulier **E**x quib9 p-
 qz i otractu mrimoniū vir dat
 corpi suū vxori ad actū ma-
 trimoniale a ecouerso mulier
 viro. **V**n sic ex dmo pcepto.
 a de rigore iustitie tenetur ho-
 mo non auferre alienū inuito
 dno **I**ta tenetur ex pcepto a
 iustitia alienū reddere petenti.
 ergo cū vnus coniugu petit cor-
 p9 alteri9 ad actū mrimoniale
 a hoc fm debitu vsu: tunc
 tenet reddere nisi habeat le-
 gitimā excusacoem. **A**lias fac.
 con dei pceptū no restituendo

Sextum   **Præceptum**

alienū. Et si alter ppter hoc inci-
dit in fornicacōez: etiā nō red-
dēt aliq̄ mō imputandū ē. Et in-
telligendū est illud. siue expli-
cite debitū petatur. ut p̄ verba.
siue implicite. ut p̄ aliq̄ signa.
Sūt aut̄ hī casus in quibz
etiā petenti nō tenetur reddē
Prim⁹ qn̄ petens amisit ius pe-
tēdi. ut qn̄ fornicat⁹ est. ⁊ hoc
alteri publice cōstitērit. Tunc
em̄ nocēs pdidit ius petēdi. ⁊
ideo innocēs p̄teum repellere.
nec tenetur reddere. n̄ postq̄
ip̄m nocētē sibi recōciliauit
carnaliter sibi cōmiscēdo. Raco-
dicti est. qz ex quo non fuauit
nocēs siue fornicās fidem. alter
non tenetur ei fuare fidē n̄ ut
nō cōmiscēatur alteri. vñ dicit
tho. i. iij. dis. xxxv. ar. i. **V**ir p̄-
prio arbitrio p̄t dimittē vx-
orem quo ad thoz. debitū vide-
licz negādō. q̄ cito sibi cōstat de
vxoris fornicacōe. nec tenetur
ei reddere debitū. nisi p̄ eccliam
cōpellatur. Q̄ntum vero ad co-
habitacōez. non p̄t dimittere
vxorē fornicariā nisi iudicō ec-
clesie. hoc ille. Et ecōuerso de vx-
ore respectu viri. de isto loq̄tur
xps. **M**ath. v. **Q**ui dimisit vx-
orē suā n̄ ppter fornicacōez. ⁊c.
Secūd⁹ casus ē qn̄ nondū ac-
quisiuit ius petēdi debitū. ut in
tpe post m̄rimoniū cōtrictū. h̄
nōdū cōsumatum. qz interim

Capitulum   **Quartūm**

p̄t it̄ religioē: p̄mō fm̄ wil-
hel. p̄cat m̄cōlit. qui ante be-
nedictionem nuptialē vxorē
cognoscit in locis vbi consue-
tum est benedictionem adhi-
beri. **T**ercius casus est fm̄ tho.
quando maritus redditur im-
potens ex causa ex m̄rimonio
secuta. puta si p̄t⁹ debitū red-
didit. ⁊ ex hoc factus est impo-
tēs ad iam reddēdū. tūc muli-
er nō h̄z ius petēdi. Et tūc ipe
tēdo magis se meretricē onde-
ret q̄ cōiugē. **Q**uart⁹ qn̄ quis
maiori vinculo astrict⁹ ē ad nō
reddendū. eo qz vrgit. i nota-
bile nocētū sanitatis sue.
Tenetur homo p̄t ad cōsua-
tionē sui. q̄ ad reddicōez debiti.
ut qz p̄sona infirma ē. aut p̄ba-
biliter timeretur ex reddicōe
eius infirmitas. dic̄. aut̄ tho. **S**i
mulier infirmatur. certū ē qz ex
carnali coytu ei piculum immi-
net. **Q**uint⁹ est qn̄ vrisimilit̄
vl̄ p̄babiliter timeretur de pei-
culo extinctōis fetus. aut abor-
tu. tūc neuter teneretur redde-
re alteri. quia maiori vinculo
tenetur ad cauedum occisio-
nem fetus in vtero pregnantis.
aut ut nō nascatur aborūsus. q̄
teneatur reddē debitū. **S**ex-
tus non tenetur reddere debi-
tū i sacro loco. qn̄ nō sacer lo-
cus et apt⁹ haberi p̄t. quia ali-
as irreuerēcia fieret loco sacro

Sextum Preceptum

qui pollueret. et reconciliacōe indigeret. ut tenent Ioh. An-
dree. hosti. arch. de cōsacra. di.
i. Eccl̄s. extra ca. i. S; qñ ali-
us locus q̄ sacer habet nō pos-
set tūc ibi teneret q̄s fm alb.
reddere debitū. nec etiā rēde-
re sic; debitū. nec quis tenet
in loco etiā non sacro qui est
in publico ut deducit. aug⁹. de
ci. dei. cōi dyogenem. Septi-
m⁹ casus qñ cōiuges pai con-
sensu wuerūt otinētiam in do-
mo. tūc neuter tenetur alteri de-
bitum reddere. ymo neuter
pōt wtum reuocare. ut pt; per
aug⁹. ad editiā. et pmit magi-
ster i. iij. di. xxxij. Raco est. qz
yterq; resignat iuri suo. Octa-
u⁹ est fm pe. de pal. q̄ dic. i. iij.
generaliter. Vex ē vbi cōiugi
alici non pōt puidet aliter de
securitate vite sue. nisi aliū cōi-
gem dimitteō: nō tenetur ei
debitum reddere. nec cohabi-
tare cū piculo corporis sui. Elo-
nus est. vbi vna ps copule est
infidelis. xl incidit in heresim.
de quib⁹ tamen ista est cōclu-
sio. qz qñ duo tpe legis euan-
gelice straxerūt m̄rimoniū ex-
tra legem xp̄ianoz: si alter
eorū solū cōuertitur. tunc nō
tenetur cōuersus reddere de-
bitum infideli. nec eidē coha-
bitare. s; statim debent separi
hammoitus noluit conuerti

Capitulū Quartum

Si wro inter xp̄ianos vnus
cōiugū heresim incidit: alter po-
test eū dimittere quo ad coha-
bitacōe; tpalem quousq; cor-
rigatur. S; ut tho. dic. non p-
pter vnū actū infidelitatis pōt
dimittere s; ppter osuetudinē
que p̄tinatiā ostēdit. qz ex tā-
li infidelitas pficitur. Ex sup̄
dictis pt; qz vn⁹ cōiugū tene-
tur debitū reddere alteri con-
iugum qui oīno vult et debi-
tū exigit. etiā leproso. sic; ei co-
habitare nō teneatur. Itē mē-
struata quādo vir scit et oīno
istat. Itē tpe qñ tūcūq; sacro
quādo mait⁹ nō vult desistere
In talib⁹ aut exact⁹. d; p mo-
deata vrbā ab incōtinētia re-
trahere aim alterius si pōt sine
piculo fornicacōnis alterius.
Omnia ista diffuse tāgit tho.
m. iij. Vñ si in talib⁹ reddēs
debitum non fatiat illd cā cō-
cupie. s; solum ppter reddere
debitum sicut obligatur. me-
retur. et grauit̄ peccat; si nō
redder; . Pat; ig; p̄mū qñ vi-
delic; act⁹ cōiugal̄is sit licit⁹
et meiorius. ¶ Dictū ē scdō
qz ali⁹ est act⁹ fragilis m̄rimo-
nialis. et fit multiplicat. et sep-
est pccm vniuale ad min⁹ Pri-
mo quādo fit cōcubitus solum
causa delectacōis expiende i
cōiuge. Ita tñ qz nō vll; p ta-
li delectacōe expiēda accēdē

Sextum**Præceptum**

ad aliam **S**i tunc nihil aliud
 inordinatum inveniatur est vi-
 ale peccatum. **I**tem qui cognoscit ux-
 orem cum sanitate peccat. quia que-
 rit per ineptum medium sanitate;
 sicut qui per baptismum quereretur
 sanitate. **I**tem cognoscens ux-
 orem cum vitande fornicationis in se
 peccat secundum Augustinum. **I**tem qui cogno-
 scit uxorem post partum ante purifi-
 cationem. ob hoc precise non pec-
 cat mortaliter. **I**tem qui in die festo
 petit debitum sine contemptu temporis
 et ecclesiastice exortationis non pec-
 cat mortaliter. **I**tem qui petit debi-
 tum in loco sacro quando alium locum
 habere non potest. peccat veniali-
 ter secundum Albertum. **S**i exigit cum gemi-
 tu. quia scilicet sine usu matrimonii esse
 non potest. In hijs casibus coiter do-
 ctiores tenent quod actus matrimonialis
 potest sine peccato mortali fieri.
Sed sunt alij casus in quibus
 periculum est vel non tam securum an
 sit veniale vel mortale exigere et
 reddere debitum. **P**rimus qui reddit
 debitum ante benedictionem nupti-
 alē. vel antequam in facie ecclesie contra-
 hat. **I**tem qui exigit a menstruata.
 que est menstruata naturaliter. **I**tem
 de menstruata naturaliter que vo-
 luntarie reddit et complacenter.
Item qui petit in loco sacro cum
 alium locum habere possit. **D**i-
 ctum est tertio quod quidam ma-
 trimonialis actus est impetu-
 osus. et fit coiter cum peccato mortali

Capitulum**Quartum**

Primo qui querit delectationem
 in actu matrimoniali. extra limi-
 tes matrimonii. sic videtur quod patet
 esset idem facere cum uxore etiam
 si non esset coniunx. et est mortale
 peccatum. **E**t dicitur ardentior ama-
 torum uxoris. **S**ecundo impetuofus
 est. qui fit cum faciande libidinis.
 et homo se ad hoc provocat per
 meretricias blandicias. vel de
 industria vitatur calidis. et val-
 de incontinentis. aut per alium modum
 homini actum a se quasi exigit
 propter facietate delectationis. **T**ercio
 fit concubitus contra naturalē mo-
 dum. ut cum obmittitur debitum
 vas. et hoc semper est mortale
 peccatum. quia plures sequi non potest. et in-
 tencio nature totaliter frustratur.
Quarto est impetuofus. quando fit contra
 naturalē modum esse. ad debitum vel
 nature. ubi tamen dispositio corporis
 bene sustinetur naturalē modum. **E**st
 autem modus talis secundum Albertum. multiplex.
Primus modus est malus. quando concubi-
 tus lateraliter fit. **S**ecundus propter
 fit sedendo. **T**ertius adhuc propter
 qui fit stans. **Q**uartus est pessimus qui fit
 a tergo. **U**bi dicitur. tunc. ubi ob-
 mittitur debitum modus concubendi so-
 lum qui ad situm non est semper peccatum
 mortale ut quidam dicunt. **E**t est quicquid
 sine peccato. **S**ic quando dispositio ali-
 um modum non patitur. hoc ille. **S**i
 alij dicunt secundum Albertum. quod est contra intencio-
 nem nature. et impeditur concep-
 tio. et est signum concupiscentie mortalis

nisi dispositio corporis alium fitum
exigeret quod naturalis situs est.
ut fieri possit. propter egritudinem.
vel pinguedinem. vel periculum sus-
focandi fetum. aut propter aliam
causam rationabilem. Quinto
fit occubitus impetuofus cum
fit tpe prohibito. et tunc potissi-
me peccat ille qui petit. Sexto
cum fit in loco indebito. ut in sa-
cro. vel in publico in scandalum
aliorum. Septimo qui acced-
dit ad impregnata vicinam
petui. vbi timor est de abortu.
Octauo cum quis accedit ad
menstruatam saltem naturaliter
menstruam habentem. vbi videtur
hinc scio. quod petens scienter peccat
mortaliter. quod ut dicitur. non est ve-
riforme quod lex noua minime in-
dat castitatem quam veteris. **S**icut
xx. dicitur. Qui cooperit cum mu-
liere influxa menstruo. et reuela-
uerit turpitudinem eius. Ipsa quoque
aperuit fontem sanguinis sui.
terfietur ambobus de medio po-
puli sui. hoc autem hinc scio. non in-
fligitur nisi pro mortaliter. **B**ona te-
net hic scotus. scilicet thomas. ad idem
declinare videtur in. iiii. Unde
glosando illam auctoritatem dicitur
quod intelligitur quoniam vterque volunta-
re consentit. **E**lono videtur im-
petuofus in eo qui petit debi-
tum propter votum continentie a se emis-
sum pari consensu. Aut ante ma-
trimonium emissum. cum quo non

est dispensatum. In prefatis casi-
bus omnibus actus matrimonialis
est peccatum mortale. vel multum pro-
pinquus mortali. **N**otandum tamen
pro intellectu nominis modi. quod ille
qui vivit castitate. et contrahit
matrimonium intentione consumman-
di pro carnalibus copulam. peccat
mortaliter. **S**ecus si solum ani-
mo coniugalis societatis. **I**tem
quod quis qui vivit continentia. pro-
petua. non peccat mortaliter propter
primum actum matrimonialem: peten-
ti coniungi implicite vel explicite
debitum reddendo sibi multos.
tamen peccat mortaliter debitum a
coniuge petendo. nisi secum fue-
rit dispensatum. **I**tem sic neuter con-
iugum potest continentiam vivere
sine consensu alterius. sic etiam pro-
babiliter est quod neuter posset vi-
vere nolle petere debitum sine
alterius consensu. omnia illa sunt de
mente sancti thome in. iiii. **I**tem
qui vivit continentiam perpetuam
etiam peccat mortaliter. primo
actu matrimoniali pro quo consum-
mat matrimonium. quod votum sua-
re poterat post contractum. religi-
onem intrando quod non fecit.

Capitulum quintum

Quia ventris in gluu-
es fit causa mechie et
luxurie ut patuit in
parietibus que post cibum sta-
tim erubuerunt. **g**en. iij. **E**t **R**o.
xiiij. non abule? in mella coib;